

НАПРЯМ 10. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-302-9-88>

Пазиніч О. В.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

СИНЕРГІЯ ЯК МЕТОД ПІЗНАННЯ У ТЕОРІЇ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Синергія як ефект посилення елементів системи у їх взаємодії присутня у всіх системах – починаючи з природних і закінчуючи соціально – економічними. Варто підкреслити надзвичайно важливе значення цього феномену для теоретичного дослідження сутності, розвитку, перспектив міжнародних економічних відносин (МЕВ).

МЕВ являють собою усталену, складну та багаторівневу систему. Аналізуючи кожен з елементів цієї системи ми, абстрагуючись від інших елементів, поглиблюємо знання саме про конкретну складову цілого. При цьому слід зазначити, що аналіз не дає розуміння єдності різноманітних елементів. Тому дуже доцільно у дослідженні системи спиратись на синтетичні методи. При цьому, як стверджує А.С. Філіпенко, ці методи передбачають об'єднання раніше виокремлених частин у ціле, в якому протиріччя і протилежності послаблюються або знімаються. Внаслідок синтезу постає нове утворення, властивостями якого є не лише арифметична сума властивостей окремих складових, а й результат їхнього взаємопроникнення та взаємовпливу [1, с. 282].

Якщо зосередитись на виявленні причин виникнення нових властивостей цілісної системи, то, вважаємо, що саме тут і проявляється дія синергії. Синергетична методологія дозволяє моделювати систему, що саморозвивається. Синергичний вплив може незворотно змінити сценарій саморозвитку цілісної системи. Актуальність синергетичної методології пов'язана не тільки з потребою пошуку логічно обґрунтованих відповідей на цивілізаційні виклики сучасного глобального всесвіту, а й з ускладненням та суттєвим прискоренням усіх інформаційно –

комунікативних процесів, складністю управління систем, що саморозвиваються.

Методи синергетики мають велику долю універсальності, оскільки мають генетичний зв'язок з математикою та філософією. Для них властива якісна культура моделювання складних процесів, що саморозвиваються, особливі прийоми роботи із складністю систем. Це є важливим методологічним потенціалом та зручним інструментарієм у сучасних теоретичних дослідженнях в цілому та в теорії міжнародних економічних відносин зокрема.

Сценарії синергетичного впливу можуть бути різними. Безкризовий сценарій передбачає застосування синергетичних принципів гомеостатичності та ієрархічності. У даному випадку не допускається вихід на кордони гомеостазу системи та руйнування ієрархічної вертикалі при одночасному дотриманні принципів підпорядкування. Варто підкреслити, що безкризовий сценарій має обмеження у застосуванні, проте для кожного стану можна визначити конкретну область безкризового майбутнього.

Під гомеостазом розуміємо підтримку програми функціонування системи у певних рамках, що дозволяють їй рухатись до певної мети. Цілеспрямований рух підпадає під вплив синергічного поєднання потоків матеріальних, адміністративних, інформаційних, людських ресурсів, а також умов життя системи: її традицій, нормативів та механізмів їх реалізації.

Ієрархічність міжнародних економічних відносин очевидна. Основним змістом структурної ієрархії є синергічна природа вищих рівнів по відношенню до нижчих. Елементи нижчого рівня у момент інтеграції до структури передають їй частину власних функцій, ступенів самостійності, які тепер виражаються всією системою як її параметри порядку. Таким чином, вищий рівень системи управляє нижчими, будучи при цьому створеним з їх елементів. У цьому полягає суть так званої кругової детермінації у системах, що є самоорганізованими, або гомеостазу систем.

Другий сценарій – трансграничний – передбачає демонтаж гомеостазу, руйнування існуючої програми руху до мети. У цьому випадку працюють такі принципи синергетики як нелінійність, незамкнутість, нестабільність у першій фазі деконструкції. Це початкова фаза революцій, модернізації, перебудови.

Нелінійність є порушенням принципу суперпозиції у певному явищі, тобто результат дії суми причин не рівний сумі результатів діючих причин. У системі міжнародних економічних відносин результат взаємодії суб'єктів МЄВ не тотожний сумі результатів індивідуальних незалежних дій. Врахування процесу взаємодії елементів МЄВ призводить до нелінійних результатів, реакції на виклики сучасності, тощо.

Незамкнутість означає, що лише за умов обміну інформацією між рівнями системи кожен з її ієрархічних рівнів може розвиватись та

зміцнювати потенціал. При цьому зауважимо, що основний вплив на параметри системи мають зовнішні потоки інформації. Вони за сучасних умов стали основним інструментом управління. Отже, система МЕВ, будучи незамкненою, однозначно повинна досліджуватись з огляду на цей чинник.

Нестабільність сучасного ринкового середовища виводить систему з рівноваги та позбавляє її адаптивних властивостей гомеостазу. На подолання цієї проблеми необхідно застосовувати управляючий вплив. Саме таке явище є однією з позитивних якостей кризи, яка демонтує старе та надає можливість для генерації інновацій. Зауважимо, що стан нестабільності ретельно досліджений у синергетиці, результатом чого стало формування певних методик прогнозування як от теорія динамічного хаосу, теорія катастроф, які, на наш погляд, є достатньо ефективним інструментарієм у теоретичному дослідженні МЕВ.

Список використаних джерел:

1. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини. Історія. Теорія. Політика : підручник. К. : Либідь, 2019. 960 с.